

از نظر محاسبات ارث، دو عدد یا متساوی و متماثل هستند و یا اینکه مختلف هستند و دو عدد مختلف یا متداخل هستند و یا متوافقتند و یا متباین هستند.

فرض تماثل و تساوی که واضح است مثل ۲ و ۲. در صورتی که عدد بزرگتر مضربی از عدد کوچکتر باشد دو عدد متداخل هستند مثل ۱۲ و ۴، ۳ و ۹. و در صورتی که دو عدد مضرب مشترکی غیر از عدد یک داشته باشند آن دو عدد متوافق هستند مثل ۱۰ و ۸، ۶ و ۹. باید توجه داشت در مورد توافق وفق یکی از اعداد عبارت است تقسیم عدد بر مضرب مشترک پس برای مثال در ۸ و ۱۰ وفق عدد ۸ عبارت است از ۴ چرا که ۲ مضرب مشترک می باشد. در غیر این صورت عددها متباین خواهند بود مثل ۷ و ۵، ۳ و ۱۰.

نکته: در صورتی که دو عدد دارای مضربهای مشترک متعددی هستند مضرب بزرگتر را ملاک قرار می دهیم مثل ۱۲ و ۱۸ که دارای مضرب مشترک ۲، ۳ و ۶ هستند و ملاک محاسبات عدد ۶ می باشد.

طریقه محاسبه

۱. ابتداء باید مخرج فرض را تعیین کرد و به طور کلی مخارج فروض ۵ تا ۲، ۳، ۴، ۶ و ۸. پس اگر مثلاً فقط فرض نصف وجود داشته باشد ملاک ۲ خواهد بود. و اگر بیش از دو فرض باشد در صورت تماثل^۱ بر یکی اکتفا می کنیم و در صورت تباین^۲ اعداد را در هم ضرب می کنیم. و در صورت تداخل^۳ بر عدد بزرگتر اکتفا می کنیم و در صورت توافق^۴ وفق یکی را در دیگری ضرب می کنیم تا مخرج فرض معلوم شود البته اگر فرض وجود نداشته باشد ملاک مجموع سهام خواهد بود.

۲. در صورتی که سهام و فروض مساوی^۵ باشند گاهی از اوقات سهم هر گروهی بدون کسر بین آنها تقسیم می شود ولی در صورتی که بین سهام و تعداد یک دسته انکسار وجود داشته باشد اگر بین عدد و سهم تباین وجود داشته باشد عدد را ضرب

^۱ مثل ثلث و ثلثان

^۲ مثل نصف و ثلث

^۳ مثل ربع و ثمن

^۴ مثل سدس و ثمن

^۵ علت آوردن این قید خارج کردن مساله عول و تعصیب است چرا که در عول فریضه کمتر از سهام است و در تعصیب فریضه کمتر از سهام می باشد.

^۶ مثل اینکه وارث فقط شوهر و یک برادر ابوینی می باشد.

و اگر بین آن دو توافق

در مخرج فروض می کنیم.^۷

وجود داشته باشد عدد را تقسیم بر مضرب می کنیم و حاصل را ضرب در مخرج فرض می کنیم.^۸ مثلاً اگر سهم ۴ باشد و تعداد ۶ باشد چون هر دو مضربی از دو هستند متوافقتند و لذا ۶ را تقسیم بر ۲ کرده و ضرب در مخرج می کنیم. اما اگر بر بیش از یک گروه انکسار وجود داشته باشد، خود دارای سه حالت است:

۱- بین نصیب هر گروهی و تعدادشان توافق است.^۹

۲- بین نصیب هر گروهی و تعدادشان تباین است.^{۱۰}

۳- بعضی متوافق و بعضی متباین هستند.^{۱۱}

در صورت اول تعداد هر گروهی را جداگانه تقسیم بر مضرب مشترکشان می کنیم، در صورت دوم تعداد را دست نخورده باقی می گذاریم و در صورت سوم متوافق ها را مانند حالت اول محاسبه می کنیم. سپس خود عددها را با هم مقایسه می کنیم که خود ۴ فرض دارد:

۱- تماثل^{۱۲} - تداخل^{۱۳} ۳ - توافق^{۱۴} - تباین^{۱۵}

در فرض اول بر یکی از عددها اکتفاء کرده و آن را در مخرج فرض ضرب می کنیم. در فرض تداخل عدد بزرگتر را در مخرج فروض ضرب می کنیم و در صورت توافق یکی از عددها را بر مضرب مشترک تقسیم کرده ضرب در عدد دیگر کرده و حاصل را ضرب در مخرج فروض می کنیم و در صورت تباین اعداد را در هم ضرب کرده و حاصل را در مخرج فروض ضرب می کنیم.

---

^۷ مثل اینکه وارث پدر و مادر و پنج دختر باشند

^۸ مثل اینکه وارث پدر و مادر و شش دختر باشند.

^۹ مثل اینکه وارث شش زن و هشت کلاله مادری و ده کلاله پدری باشد.

^{۱۰} مثل اینکه وارث شوهر و پنج برادر مادری و هفت برادر پدری باشد

^{۱۱} مثل ۴ زن و شش برادر پدری

^{۱۲} همان پاورقی شماره ۹

^{۱۳} مثل سه برادر پدری و شش برادر مادری

^{۱۴} مثل ۴ زن و شش فرزند

^{۱۵} همان پاورقی شماره ۱۰